

УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС, КРИМИНАЛИСТИКА

УДК 343.125:341.44(477)

ЩОДО МІСЦЯ СПЕЦИФІЧНИХ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ: ПИТАННЯ ЕКСТРАДИЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Іван БОЙКО,

аспірант кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

АНОТАЦІЯ

У статті досліджується загальне питання кримінального процесуального примусу з визначенням обсягу заходів, за допомогою яких він реалізується. Визначається недоцільність запровадження та використання різного плану термінів, що можуть ускладнювати й перевантажувати кримінальне провадження. Підтримується існування поняття «кримінальний процесуальний примус», до якого повністю включаються заходи забезпечення кримінального провадження. Однак зазначається, що примус не обмежується вищевказаними заходами. Акцентується увага на недосконалості законодавчого визначення системи заходів забезпечення кримінального провадження, запобіжних заходів, не визначенні належної правової природи заходів кримінального процесуального примусу, що можуть застосовуватися в екстрадиційному провадженні. Автор пропонує виокремлювати екстрадиційний і тимчасовий арешти як специфічні запобіжні заходи, що мають дворівневу мету: специфічну – для Запитуваної держави, й основну – для Запитуючої держави. Акцентується увага на відсутності законних підстав для затримання осіб, які розшукуються компетентними органами іноземної держави, у ст. 208 КПК України, а також підстав для повторних затримань. Тому пропонується внести відповідні доповнення до вищевказаної статті.

Ключові слова: заходи забезпечення кримінального провадження, запобіжні заходи, затримання розшукуваних осіб, екстрадиційний арешт, тимчасовий арешт.

THE LOCATION OF SPECIFIC EVENTS OF CRIMINAL PROCEDURAL COMPULSION IN THE CRIMINAL PROCEEDINGS OF UKRAINE: EXTRADITION PROCEEDINGS

Ivan BOIKO,

Postgraduate Student at the Department of Criminal Procedure
of National University "Odessa Law Academy"

SUMMARY

The article examines the general concept of criminal-procedural compulsion with the definition of the scope of measures by which it is implemented. It is considered inappropriate to introduce and use a different timetable that may complicate and overburden criminal proceedings. The position of the notion of "criminal procedural compulsion", which includes measures for ensuring criminal proceedings, is fully supported. However, it is noted that compulsion is not limited to the above measures. The emphasis is on the imperfection of the legislative definition of the system measures for ensuring criminal proceedings, preventive measures, and the lack of determination of the due legal nature of criminal procedural compulsion measures which may be applied in the extradition proceedings. The author suggest to distinguish extradition and temporary arrests as specific precautionary measures which have a two-tiered purpose: specific for the Requesting State and the main one – for the Requesting State. Attention is drawn to the lack of legal grounds for the detention of persons who are wanted by the competent authorities of a foreign state in Art. 208 CCP.

Key words: measures for the introduction of criminal proceedings, preventive measures, detention of wanted persons, extradition arrest, temporary arrest.

Постановка проблеми. Сучасний кримінальний процес України характеризується прогресивними змінами, а разом із тим і низкою суперечностей законодавчого характеру, що призводить до проблем у практичній діяльності й у науковій сфері, зокрема це стосується визначення системи заходів кримінального процесуального примусу.

Актуальність теми дослідження. Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України), визначивши завдання кримінального провадження у ст. 2 КПК України, в інших статтях закріпив можливості їх досягнен-

ня, зокрема, й за допомогою заходів, які за своєю сутністю є заходами процесуального примусу.

Проблема примусу в кримінальному процесі загалом, зазначає А.В. Мурзановська, постійно перебуває у сфері уваги вчених-юристів і практичних працівників правоохоронних і судових органів. Така увага до вказаної проблематики не є випадковою, вона визначається як можливістю вирішення цих питань на законодавчому, науковому та практичних рівнях, а так і необхідністю переосмислення різних аспектів застосування примусу під час криміналь-

ного провадження в результаті реформування кримінального процесу [1, с. 338–344]. У практичній діяльності досягнення завдань кримінального провадження, зокрема, й за допомогою застосування заходів кримінального процесуального примусу має відбуватися за наявності підстав, умов, процедури та з дотриманням основних прав і свобод людини.

Стан дослідження. Питання застосування кримінального процесуального примусу, зокрема й того, що має місце в екстрадиційному провадженні, в науці кримінального процесу є досить вивченими, систематизованими та дослідженими. Авторами, що займаються чи займалися цією проблематикою, є Ю.П. Аленін, В.П. Бож'єв, А.А. Благодар, Є.Г. Васильєв, І.В. Гловюк, З.З. Зінатулін, А.В. Мурзановська, С.С. Нестеренко, В.В. Рожнова, А.В. Підгородинська, Л.Д. Удалова, Ю.М. Черноус, О.Г. Шило та ін. Однак деякі аспекти питання потребують подальшого поглибленого дослідження.

Мета й завдання статті – за допомогою розробок кримінального процесуальної науки, судової практики визначити систему заходів кримінального процесуального примусу з позицій повноти й точності, визначити роль і місце в цій системі заходів примусу, застосування яких є можливим в екстрадиційному провадженні; визначити мету й підстави їх застосування з дотриманням прав і свобод особи, яка розшукується компетентними органами іноземної держави.

Виклад основного матеріалу. КПК України сьогодні не містить терміна «кримінальний процесуальний примус» і не визначає його систему. На відміну від положень, що містились у КПК України 1960 р., КПК 2012 р. має розділ II «Заходи забезпечення кримінального провадження», де закріплено заходи, які за своєю метою та сутнісними характеристиками є заходами кримінального процесуального примусу. Останні перелічено в ч. 1 ст. 131 КПК України. Порівняно з КПК України 1960 р., новий КПК України розширив перелік таких заходів, а деякі з'явилися уперше, інші отримали оновлену процесуальну регламентацію, зокрема з огляду на необхідність дотримання розумного балансу між потребами й завданнями кримінального провадження та гарантованими правами й свободами людини.

У науці кримінального процесуального права існує дискусія, що стосується співвідношення понять «заходи забезпечення кримінального провадження» та «заходи кримінального процесуального примусу». Загалом існують декілька позицій щодо зазначеного питання. Першу з них можна окреслити як позицію ототожнення [2, с. 125; 3, с. 125], іншу – що заходи кримінального процесуального примусу не обмежуються заходами забезпечення кримінального провадження, останні є частиною цілого (примусу) [4, с. 226–231]. Відповідь на зазначене питання, вважаємо, знаходиться в науковій площині такого плану. Так, по-перше, необхідно визначитись із тим, що розуміти під примусом під час кримінального провадження загалом.

Примус у Великому тлумачному словнику сучасної української мови визначається як «зумовлена кимось або чимось необхідність діяти певним способом незалежно від бажання, натиск, зумовлений законом» [5, с. 1124]. Державний примус, зазначається в літературі з теорії держави і права, має характерні ознаки: 1) здійснюється від імені держави тільки уповноваженими компетентними органами та посадовими особами; 2) має юридичний характер: застосований на нормах права (їх санкціях), застосовується на законних підставах, тобто є легалізованим; 3) має персоналізований характер; 4) являє собою зовнішній, жорсткий захід дії права, що має на меті примусове виконання приписів закону; 5) виступає як засіб виправлення, перевиховання, тобто супроводжується використанням елементів

переконання; 6) здійснюється в особливій процесуальній формі, встановленій юридичними нормами й у їх межах, за допомогою спеціальних актів застосування права; 7) зумовлений конфліктом між державною волею, яка виражена в нормі права, та індивідуальною волею осіб, що її порушили; 8) застосовується до конкретних суб'єктів права, котрі порушили правові норми; 9) застосовуються на забезпечення виконання норм права й разом із тим на підставі норм права, зокрема передбачених у них санкцій [6, с. 36].

У літературі існує точка зору, відповідно до якої без державного примусу немає навіть сенсу говорити про право, тому що воно є нічим іншим, як забезпеченням життєвих умов у формі примусу системою соціальних цілей, гарантованих примусом [7, с. 53–54].

У науці кримінального процесуального права існують два поняття: родове – «примус у кримінальному процесі», та видове – «кримінально-процесуальний примус». Перше охоплює всі види впливу на суб'єкта процесу, в результаті чого він змушений виконувати процесуальний обов'язок проти власної волі, включаючи психічний вплив через загрозу можливого застосування санкцій, не лише процесуальних, а й кримінально-правових, цивільно-правових, громадських [8, с. 22].

Деякими вченими вищевказані поняття ототожнюються [9, с. 215]. А.А. Благодар зазначає, що кримінальний процесуальний примус охоплює всі випадки застосування примусових заходів у зв'язку з реалізацією норм кримінального процесуального права, і вважає вищевикладені поняття тотожними [10, с. 9, 14].

Варто зазначити, що переобтяження кримінального процесуального права різного плану конструкціями та поняттями не є доцільним, тому, вважаємо, що, з огляду на наявність нової термінології в КПК України, необхідним є залишення поняття «кримінального процесуального примусу», яким охоплюється застосування правового примусу в межах кримінального провадження та яке не обмежується заходами забезпечення кримінального провадження. Також варто мати на увазі, що, визначаючи систему заходів забезпечення кримінального провадження, законодавець не є послідовним і низку останніх залишає поза увагою ст. 131 КПК України, про що неодноразово звертається увага в літературі [11, с. 323].

Оскільки заходи забезпечення кримінального провадження мають певну мету, підстави та механізми застосування, системний аналіз норм КПК України дає змогу зробити висновок про існування й інших заходів такого плану, однак не включених законодавцем до ст. 131 КПК України (йдеться про тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у затриманої особи; поміщення особи, яка після досягнення 11-річного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, учинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, у приймальник-розподільник для дітей; попередження про можливість видалення із зали судового засідання; попередження про відповідальність за неповагу до суду; покладення на спеціаліста витрат, пов'язаних із оголошенням перерви в судовому засіданні, в разі його неприбуття до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття). Вважаємо, що ст. 131 КПК України має містити вичерпний перелік заходів забезпечення кримінального провадження, тому законодавчого структурного включення до ст. 131 КПК України потребують вищевказані заходи. Інший варіант пропонується А.В. Мурзановською у вигляді доповнення ч. 2 ст. 131 КПК України п. 10) інші заходи примусового характеру, передбачені цим Кодексом [12, с. 30]. Незважаючи на те що однією з ознак

кримінальної процесуальної форми є те, що вона головним чином регламентує процедуру здійснення кримінальної процесуальної діяльності також і в контексті досліджуваного питання, визначають ті заходи, які, відповідно до сутності, мети, підстав, порядку, здатні забезпечувати дієвість кримінального провадження і сприяти вирішенню загальних завдань кримінального провадження в тому числі й шляхом застосування примусу, пов'язаного з обмеженням особистих, майнових та інших прав особи; відображають динамічні характеристики процесуальних відносин, конструкція такого роду норм повинна бути конкретною, зрозумілою й вичерпною. Це, на наш погляд, має значення для ефективного здійснення правозастосовної діяльності, а також з метою недопущення будь-якого роду зловживань і дотримання прав та основних свобод людини, які в процесі реалізації кримінального процесуального примусу можуть обмежуватись.

Уважаємо, що спосіб конструювання й викладення правової норми прямо відображається на ефективності правозастосовної діяльності. Правильне застосування правил, прийомів юридичної техніки дасть змогу правозастосувачу, а також іншим суб'єктам кримінального провадження, інтересів яких можуть стосуватися відповідні положення, сприймати логічні, зрозумілі, повні правила поведінки, що забезпечить стислість, точність мовної форми нормативно-правового акта й ефективність у реалізації процесуальних прав та обов'язків.

Для правильного розуміння правової норми її необхідно правильно тлумачити. Правозастосовне тлумачення норм права, зазначає О.В. Капліна, – це інтелектуально-вольова діяльність суб'єктів тлумачення, спрямована на з'ясування смислу (сутності, змісту) норми права з метою правильного її застосування, а також роз'яснення засвоєного, що об'єктивується в акті тлумачення [13, с. 22–25]. Необхідність тлумачення норм права зумовлена можливим погіршенням законодавчої техніки. Так, законодавча техніка – умова функціонування законодавчої діяльності, її технології, що являє собою методики, прийоми та правила викладення правових норм [14, с. 10].

Правовий текст повинен однаковою мірою відповідати правилам граматики, пунктуації, синтаксису, а також відповідати додатковим вимогам, зумовленим специфікою нормативного характеру закону: нормативністю, повнотою регулювання, конкретністю та системністю [13, с. 29].

Уважаємо, що ст. 131 КПК України містить завершальну, закінчену конструкцію й не підлягає розширювальному тлумаченню, однак законодавець у ній не надає повну систему заходів забезпечення.

Та сама проблема існує й щодо визначення системи запобіжних заходів. Визначаючи в ст. 176 КПК України їх перелік, законодавець не є послідовним і точним, оскільки деякі з них не включає в перелік.

Так, запобіжні заходи – це різновид превентивних заходів кримінально-процесуального примусу (вид заходів забезпечення кримінального провадження, відповідно до п. 9 ч. 2 ст. 131 КПК України) запобіжного характеру, пов'язаних із позбавленням або обмеженням свободи підозрюваного, обвинуваченого, які за наявності підстав і в порядку, передбаченому законом, застосовуються під час кримінального провадження слідчим суддею, судом з метою забезпечення їхньої належної процесуальної поведінки [15, с. 379]. Від інших заходів кримінального процесуального примусу запобіжні заходи відрізняються низькою специфічними особливостями, зокрема метою й особливими підставами та процедурою застосування; мають персональний характер, оскільки являють собою обмеження особистої свободи чи інших прав конкретного підозрюваного, обвинуваченого. Запобіжні заходи є різноманітними за змістом,

одні з них меншою мірою обмежують підозрюваного, обвинуваченого в правах, інші – більш суттєво [16, с. 329].

З-поміж інших заходів забезпечення кримінального провадження вони є особливими за тими ж критеріями, а також за суб'єктом, до якого можуть застосовуватися.

Законодавець чітко визначив мету й підстави застосування запобіжних заходів. Метою, згідно з ч. 1 ст. 177 КПК України, є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків. Як зазначає О.В. Попелюшко, без запобіжних заходів не обходиться жоден кримінальний процес сучасних держав світу, бо за їх допомогою забезпечується належний, заданий законом перебіг досудового розслідування й судового провадження, а в кінцевому підсумку – захист особи, суспільства, держави від кримінальних правопорушень і виконання інших завдань кримінального судочинства. Залежно від того, як законодавець за допомогою кримінального процесуального закону визначив баланс інтересів держави та інтересів особи через урегулювання мети, підстав, порядку та суб'єктів застосування цих заходів процесуального примусу, можна судити про ступінь свободи в державі й турботу про права людини в ній [17, с. 4–6].

З.З. Зінатулін розглядав запобіжні заходи як примусові засоби кримінально-процесуального характеру, що застосовуються в указаних у законі випадках органами дізнання, слідства, прокуратури до обвинуваченого (підозрюваного), а судом до підсудного (до набрання вироком законної сили) та мають на меті не дати таким особам можливості ухилитися від слідства й суду, перешкодити встановленню у справі об'єктивної істини або продовжити злочинну діяльність, а також забезпечити виконання вироку в частині кримінального покарання [18, с. 23].

КПК України закріпив систему запобіжних заходів у ст. 176, до них зарахував особисте зобов'язання, особисту поруку, заставу, домашній арешт, тримання під вартою. Тимчасовим запобіжним заходом є затримання особи. Варто зазначити, що цей перелік не є вичерпним, оскільки в межах інших проваджень, які за процедурою реалізації відрізняються від загального процесуального провадження, також можуть застосовуватись кримінальний процесуальний примус і виражатись саме в заходах, які за своєю правовою природою є запобіжними заходами. З огляду на специфіку цих проваджень, пов'язану із суб'єктом (кримінальне провадження щодо неповнолітніх, а також провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, а також пов'язане з міжнародним співробітництвом у кримінальному провадженні), можуть набувати специфічних рис у межах загальних завдань і підстав.

Не торкаючись проваджень щодо неповнолітніх і щодо застосування примусових заходів медичного характеру, свою увагу звернемо на екстрадиції неprovedження. Варто одразу зазначити, що процесуальна регламентація останнього відбувається міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також відповідними нормами КПК України.

Відповідні положення зазначених нормативно-правових актів передбачають можливість застосування кримінального процесуального примусу за необхідності. Так, ст. 16 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 р. передбачено, що в термінових випадках компетентні органи запитуючої Сторони можуть звертатися із запитом про тимчасовий арешт розшукуваної особи. Компетентні органи запитуваної Сторони вирішують це питання відповідно до свого законодавства. КПК України в низці статей визнав можливим застосування таких видів кримінального процесуального примусу: затримання, тимчасовий та екстрадиційний арешти, а також запобіжні заходи, не пов'язані з триманням під вартою.

Як уже зазначалось вище, провадження, пов'язані з міжнародним співробітництвом під час кримінального провадження, також мають специфічну мету, завдання, процедуру реалізації, різні процесуальні можливості здійснення, набувають специфічних характеристик щодо мети, підстав застосування.

В екстрадиційному провадженні мета застосування вищевказаних заходів поряд із загальною метою для запобіжних заходів пов'язана з необхідністю реалізації специфічної мети – можливості здійснення або забезпечення видачі (екстрадиції). Так, якщо особа з метою ухилення від кримінальної відповідальності чи виконання вироку покидає державу, компетентні органи якої здійснюють кримінальне провадження щодо неї, то вона перестає виконувати покладені на неї процесуальні обов'язки й унеможливає досягнення дієвості кримінального провадження, як результат, загальних завдань кримінального провадження. Запитуюча держава здійснює в межах своїх повноважень необхідні процесуальні дії, спрямовані на набуття особою відповідного процесуального статусу (підозрюваного, обвинуваченого), отримання дозволу суду на застосування тримання під вартою, після чого ця особа оголошується в міжнародний розшук, що є підставою для затримання особи на території іноземної держави.

КПК України передбачає можливість застосування кримінального процесуального примусу ще до моменту отримання запиту про видачу. Затримання, відповідно до ч. 2 ст. 176 КПК України, є тимчасовим запобіжним заходом і, як зазначалось вище, застосовується до особи, оголошеної в міжнародний розшук. Затримання в межах екстрадиційного провадження має низку особливостей, визначених ст. 582 КПК України. Однак у його реалізації є суттєві недоліки. Частина 7 ст. 582 КПК України визначає, що порядок затримання таких осіб і розгляд скарг про їх затримання здійснюється відповідно до ст. ст. 206, 208 КПК України. При цьому ст. 208 КПК України, визначаючи підстави для здійснення затримання уповноваженою службовою особою, не містить будь-якої законної підстави для затримання особи, розшукуваної компетентними органами іноземної держави. Тому законність затримання таких осіб узагалі під великим питанням. Єдиною підставою для затримання в такому випадку є оголошення особи в міжнародний розшук компетентними органами іноземної держави та поява останньої на території України. Уважаємо, що необхідним є внесення доповнень у ст. 208 КПК України для усунення зазначеного недоліку. Ще один момент, на який необхідно звернути увагу, – це практика неодноразових, повторних затримань осіб, щодо яких, наприклад, слідчим суддею не було задоволено клопотання прокурора про тимчасовий арешт, а пізніше ініційовано питання про застосування екстрадиційного арешту чи іншого запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою. Уважаємо, що в таких випадках кримінальний процесуальний закон також не містить законної підстави для повторного затримання особи.

Кримінальний процесуальний закон, регламентуючи процедуру екстрадиційного провадження, дозволяє за наявності мети й відповідних підстав застосування кримінального процесуального примусу ще до отримання запиту про видачу. Так, специфічними за своєю сутністю і правовою природою запобіжними заходами, що передбачені ст. ст. 583, 584 КПК України, є тимчасовий та екстрадиційний арешти.

Тимчасовий арешт являє собою взяття під варту особи, розшукуваної за вчинення злочину за межами України, на строк, визначений КПК України або міжнародно-правовим договором України, до отримання запиту про видачу. Оскільки його застосування допускається ще до отримання запиту, то специфічну мету можна окреслити так – для забезпечення можливої видачі.

Екстрадиційний арешт – це застосування запобіжного заходу у вигляді тримання особи під вартою з метою забез-

печення її видачі. Застосовується після надходження запиту компетентного органу іноземної держави, тому специфічна мета цього запобіжного заходу – забезпечення видачі особи, щодо якої надійшов відповідний запит.

Варто зазначити, що за своєю юридичною природою обидва заходи кримінального процесуального примусу є запобіжними заходами, однак прямо так названо тільки екстрадиційний арешт. Останні мають специфічну мету для Запитуючої держави й основну мету для Запитуючої – забезпечення дієвості кримінального провадження, виконання процесуальних обов'язків особою, яка розшукується або видача якої запитується, що неможливо реалізувати на території іноземної держави без здійснення міжнародного співробітництва. Це пов'язано з тим, що юрисдикція Запитуючої держави не може бути в повному обсязі реалізована на території Запитуючої держави, тобто Запитуюча держава делегує частину повноважень, зокрема тих, що пов'язані з можливістю застосування кримінального процесуального примусу, однак у порядку й обсязі, передбачених чинними для обох співпрацюючих держав міжнародними договорами. Також можна вести мову й про визнання та виконання процесуального рішення Запитуючої держави на території Запитуючої держави, можливість виконання загальних завдань кримінального провадження [19, с. 108–109].

Щодо підстав застосування вищевказаних запобіжних заходів, то вони також у загальному вигляді не можуть бути реалізовані, оскільки, згідно з ч. 2 ст. 177 КПК України, підставою застосування запобіжних заходів є наявність обґрунтованої підозри в учиненні особою кримінального правопорушення, а також наявність процесуальних ризиків, передбачених ч. 1 ст. 177 КПК України. Зважаючи на особливості екстрадиційного провадження, зокрема й на неможливість збирання доказів для обґрунтування підозри щодо особи, оскільки провадження здійснюється компетентним органом іноземної держави, законодавець вимагає наявності інших даних («пакета документів»), які необхідно в змалюваному процесі надати прокурором слідчому судді, який здійснює судовий контроль, повинен ухвалити відповідне процесуальне рішення. Так, згідно з ч. 3 ст. 583 КПК України, для обрання тимчасового арешту це протокол затримання особи, документи, що містять дані про вчинення особою злочину на території іноземної держави та обрання щодо неї запобіжного заходу компетентним органом іноземної держави; документи, що підтверджують особу затриманого. Для екстрадиційного арешту – копію запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи (екстрадицію), засвідчену Центральним органом України, документи про громадянство особи; наявні матеріали екстрадиційної перевірки. Матеріали, що подаються слідчому судді, мають бути перекладені державною або іншою мовами, передбаченими міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Для забезпечення майбутньої видачі слідчий суддя може обрати щодо особи, видача якої запитується, запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою, за наявності обставин, які гарантують запобігання втечі особи та забезпечення в подальшому її видачі (з урахуванням відомостей про ухилення особи від правосуддя в Запитуючій державі та дотримання нею умов, на яких відбулося звільнення її з-під варту під час цього або інших кримінальних проваджень; тяжкість покарання, що загрожує особі в разі засудження, виходячи з обставин, установлених під час заявленого кримінального правопорушення; положень закону України про кримінальну відповідальність та усталеної судової практики; віку і стану здоров'я особи, видача якої запитується, міцності соціальних зв'язків особи, у тому числі наявності в неї родини й утриманців). Так, ухвалою Печерського районного суду м. Києва міра запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту щодо

особи, видача якої запитувалась, була змінена з домашнього арешту на особисте зобов'язання у зв'язку із закінченням строків домашнього арешту, передбачених ч. 6 ст. 181 КПК України [20]. У разі необхідності строки таких запобіжних заходів або обов'язків, покладених у зв'язку з їх застосуванням, можуть бути продовжені в загальному порядку.

Що стосується тимчасового арешту, то законодавцем визначено граничний строк його застосування – до сорока діб або інший установлений відповідним міжнародним договором строк до надходження запиту про видачу. Продовження строку тимчасового арешту КПК України не передбачено, граничний строк – до сорока діб або в інший строк, передбачений міжнародним договором України. Звільнення з-під тимчасового арешту у зв'язку з несвоєчасним надходженням запиту про видачу не перешкоджає застосуванню до такої особи екстрадиційного арешту. Строк застосування екстрадиційного арешту – не більше ніж дванадцять місяців. Самі строки тримання під вартою та порядок їх продовження визначаються відповідно до КПК України. Звільнення особи з-під екстрадиційного арешту слідчим суддею не перешкоджає повторному його застосуванню з метою фактичної передачі особи іноземній державі на виконання рішення про видачу, якщо інше не передбачено міжнародним договором України.

Висновки. Кримінальне процесуальне законодавство, визначаючи систему заходів забезпечення кримінального провадження, а також запобіжних заходів, допускає невичерпність останньої, що потребує корегування. Доцільним, на наш погляд, є визначення загальних і специфічних заходів забезпечення кримінального провадження та запобіжних заходів. Екстрадиційне провадження, яке складається з певних етапів, відповідно до чинних міжнародних договорів України, положень чинного КПК України, допускає можливість застосування кримінального процесуального примусу ще до отримання запиту про видачу, прийняття відповідного рішення щодо цього. Мова йде про такі заходи кримінального процесуального примусу: затримання особи, яка знаходиться в міжнародному розшуку, застосування тимчасового та екстрадиційного арештів або запобіжних заходів, не пов'язаних із триманням під вартою. При цьому звертаємо увагу на дворівневості мети: спеціальної – для Запитуваної сторони, спрямованої на виконання зобов'язань щодо здійснення міжнародного співробітництва у формі екстрадиції, необхідність виконання процесуального рішення Запитуючої держави; та основної – для Запитуючої сторони – досягнення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього компетентним органом іноземної держави процесуальних обов'язків і можливості досягнення загальних завдань кримінального провадження. Специфічних ознак також набувають підстави, оскільки дотриматись виконання загальних положень щодо обґрунтованості підозри і процесуальних ризиків у провадженні, яке здійснюється компетентним органом іноземної держави, не є можливим. Повне й точне дотримання положень щодо «пакета документів», які є достатніми саме для досягнення специфічної мети, певним чином й обґрунтовують підозру та містять відомості для прийняття слідчим суддею законного й обґрунтованого рішення, є необхідним та обов'язковим для забезпечення справедливості розгляду й дотримання прав особи, видача якої запитується.

Список використаної літератури:

1. Мурзановська А. Проблемні аспекти теоретичного визначення видів примусу в кримінальному провадженні України. *European political and discourse*. 2015. № 4. С. 338–344.
2. Кримінальний процес: навчальний посібник в питаннях та відповідях / Л.Д. Удалова та ін. 3-є вид., перероб. і доп. Київ: Видавець, 2012. С. 118–119.

3. Фаринник В.І. Заходи забезпечення кримінального провадження у новому кримінальному процесуальному законодавстві: сутність та класифікація. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 125–134.

4. Гумін О.М. Система заходів забезпечення кримінального провадження за новим кримінальним процесуальним кодексом України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 226–231.

5. Великий тлумачний словник української мови з додат. та доповн. / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпін: ВТФ «Петрун», 2009. 1736 с.

6. Ровинський В.О. Поняття та види державного примусу. *Держава і право*. Вип. 49. С. 36

7. Марченко М.Н. Теория государства и права: учебник. Москва: Юрид. л-ра, 1996.

8. Янченко І.М. Кримінально-процесуальний примус при провадженні слідчих дій: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Харків, 2010. 223 с.

9. Рожнова В.В. Застосування заходів процесуального примусу, пов'язаних з ізоляцією особи: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Київ, 2003. 190 с.

10. Благодир А.А. Застосування примусу під час провадження слідчих дій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Київ: Київський Національний університет внутрішніх справ, 2009. 19 с.

11. Гловко І.В. Науково-практичний коментар до Глави 10 «Заходи забезпечення кримінального провадження і підстави їх застосування» КПК України. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / відп. ред. С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Харків: Одисей, 2013. 1104 с.

12. Мурзановська А.В. Кримінально-процесуальна відповідальність за Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 192 с.

13. Капліна О.В. Правозастосовне тлумачення норм кримінально-процесуального права: монографія. Харків: Право, 2008. 296 с.

14. Власенко Н.А. Законодательная технология (Теория. Опыт. Правила): учебное пособие. Иркутск: Восточносибирская издательская компания, 2001. 262 с.

15. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / відп. ред. С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Харків: Одисей, 2013. 1104с.

16. Кримінально-процесуальне право України: підручник. Одеса: Одисей, 2009. 815 с.

17. Попелюшко О.В. Запобіжні заходи в новому КПК України: поняття, мета, підстави, порядок та суб'єкти застосування. *Адвокат*. 2012. № 9. С. 4–6.

18. Зинатуллин З.З. Уголовно-процессуальное принуждение и его эффективность (вопросы теории и практики). Казань: Казан. ун-т, 1981. 134 с.

19. Підгородинська А.В. Використання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі України: монографія. Одеса: Юридична література, 2013. 184 с.

20. Ухвала Печерського районного суду м. Києва у справі № 757/65798/17-к. URL: www.Verdictum.ligazakon.net/document/70274368.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Бойко Іван Іванович – аспірант кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Boiko Ivan Ivanovych – Postgraduate Student at the Department of Criminal Procedure of National University “Odesa Law Academy”